

มาตรฐานระบบการบริหารงาน คุณภาพ ISO 9000

อิมจิต เลิศพงษ์สมบัติ*

ทำไมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพนี้จึงต้องมีชื่อ ISO 9000 ต่อข้อถามดังกล่าว มีข้อมูลโดยสรุปดังนี้ คำว่า ISO เป็นภาษากรีก หมายถึงเท่าเทียมกัน ซึ่งก็คือมาตรฐานนั่นเอง อีกทั้งเป็นอักษรย่อขององค์การสากลที่รับผิดชอบในการกำหนดและรับรองมาตรฐานสากลต่างๆ โดยมีประเทศสมาชิกทั่วโลก องค์การนี้มีชื่อเรียกว่า International Organization for Standardization มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลก ที่ต่างพัฒนามาตรฐานด้านคุณภาพของตนเองสามารถใช้มาตรฐานของ ISO ร่วมกันได้ ก่อนหน้า ISO เคยออกแต่ใบรับรองมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์ที่เราคุ้นเคยกันดี เช่น ISO 100 ซึ่งเป็นมาตรฐานสำหรับฟิล์มถ่ายรูป เป็นต้น จนกระทั่งในปีพุทธศักราช 2530 กลุ่มประชาคมยุโรป ที่โดยใช้ชื่อย่อว่า EC ร้องขอให้ ISO ออกใบรับรองมาตรฐานของระบบบ้าง ไม่ใช่จะรับรองเฉพาะผลิตภัณฑ์ดังที่เคยปฏิบัติมา และเนื่องด้วยตัวเลขเรียงลำดับลงตัวที่หมวด 9000 พอดี ISO จึงกำหนดให้ ISO 9000 เป็นชื่อเรียกของอนุกรมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา และได้จัดตั้งคณะกรรมการด้านเทคนิคเกี่ยวกับการบริหารงานคุณภาพสากลขึ้น เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพซึ่งก็คือ ISO 9000 ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยได้ประกาศใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2530 มีองค์การมาตรฐานของแต่ละประเทศกว่า 100 แห่ง รับผิดชอบไปใช้เป็นมาตรฐานระดับชาติของตนเอง รวมทั้งสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือ สมอ. กระทรวงอุตสาหกรรมของประเทศไทยด้วย โดยประกาศเป็นอนุกรมมาตรฐาน มอก.-ISO 9000 ในปีพุทธศักราช 2534 โดยมีเนื้อหาและรูปแบบเช่นเดียวกับอนุกรมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000 ทุกประการ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

หมายเลขลำดับของอนุกรมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000

ผู้เรียบเรียงคาดว่าอาจจะมีผู้อ่านบางท่านที่ยังไม่ทราบเกี่ยวกับตัวเลขลำดับของอนุกรมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ เนื่องจากเคยได้ยินคำถามที่ว่าทำไมองค์กรแห่งนี้ยังคงใช้ ISO 9001 ทั้งที่ที่อีกหลายองค์กรได้ใช้ ISO 9002 แล้ว ดังนั้นองค์กรที่ใช้ ISO 9001 ถือว่าล้าหลังองค์กรที่ใช้ ISO 9002 ใช้หรือไม่ จึงขอให้ข้อมูลในเรื่องนี้ว่า เลขลำดับของอนุกรมมาตรฐาน ISO 9000 นั้นต่างจากเลขลำดับของซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ของคอมพิวเตอร์ที่ตัวเลขลำดับของซอฟต์แวร์แต่ละรายการหมายถึงความทันสมัยหรือการได้รับการปรับปรุงศักยภาพเพิ่มเติมของซอฟต์แวร์การดังกล่าว แต่ตัวเลขกำกับอนุกรมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพที่แตกต่างกับออกไปในแต่ละฉบับ หมายถึงมาตรฐานฉบับนั้นจะมีข้อกำหนดหรือขอบข่ายอนุกรมมาตรฐานที่แตกต่างกันไปเช่นกัน กล่าวคือ อนุกรมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000 ประกอบด้วยมาตรฐานชุดหนึ่งมีทั้งหมด 5 ฉบับ ได้แก่ ISO 9000, ISO 9001, ISO 9002, ISO 9003 และ ISO 9004 มาตรฐาน ISO ชุดนี้ใช้เพื่อการบริหารจัดการและประกันคุณภาพโดยเน้นการสร้างคุณภาพภายในองค์กรซึ่งจะเป็นองค์กรประเภทใดก็ได้ มาตรฐานแต่ละฉบับมีขอบข่ายโดยย่อดังนี้

1. ISO 9000 เป็นแนวทางในการเลือกใช้อุกรมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000 เพื่อการบริหารงานคุณภาพและการประกันคุณภาพ พร้อมทั้งแจกแจงให้เห็นข้อแตกต่างและความสัมพันธ์ในระหว่างแนวคิดต่าง ๆ ในทางคุณภาพ ตลอดจนข้อควรคำนึงในการเลือกและการใช้มาตรฐานในอนุกรม

2. ISO 9001 เป็นมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพที่ระบุข้อกำหนดเกี่ยวกับระบบคุณภาพในการออกแบบ/พัฒนา การผลิต การติดตั้ง และการบริการ การขอการรับรองตามมาตรฐานนี้จะต้องเป็นไปตามข้อกำหนดที่ได้ระบุไว้ใน ISO 9001 นี้ทุกประการ

3. ISO 9002 เป็นมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพที่ระบุข้อกำหนดเกี่ยวกับระบบคุณภาพในการผลิต และการติดตั้ง มีข้อกำหนดที่ต่างจาก ISO 9001 คือ ไม่มีข้อกำหนดเรื่อง การออกแบบและการบริการ กล่าวคือมีหน้าที่จัดทำผลิตภัณฑ์หรือให้บริการตามแบบหรือข้อกำหนดที่ได้มีการออกแบบไว้แล้วเท่านั้น

4. ISO 9003 มีข้อกำหนดน้อยกว่า ISO 9001 และ ISO 9002 เพราะเป็นมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพที่ระบุข้อกำหนดเกี่ยวกับระบบคุณภาพในการตรวจและและการทดสอบขั้นสุดท้ายเท่านั้น จึงเหมาะสำหรับองค์กรที่ต้องการแสดงให้เห็นว่าตนมีความสามารถในการตรวจและการทดสอบผลิตภัณฑ์ที่จะส่งมอบให้กับลูกค้า ดังนั้นระบบคุณภาพตามของ ISO 9003 จึงมีข้อกำหนดเพียงครั้งเดียวของ ISO 9001 และจะมีความเข้มงวดน้อยกว่า ISO 9002

5. และหากองค์กรฝ่ายผลิตต้องการศึกษาและทำความเข้าใจรายละเอียด ขั้นตอนการดำเนินงานระบบการบริหารงานคุณภาพอย่างละเอียดและเพียงพอเพื่อให้สามารถเลือกองค์ประกอบต่าง ๆ และขั้นตอนการดำเนินการที่เหมาะสม ก็ต้องใช้ ISO 9004 ซึ่งเป็นมาตรฐานที่อธิบายแนวทางในการใช้ข้อกำหนดต่าง ๆ ในระบบคุณภาพ

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่ามือนุกรมมาตรฐาน 3 ฉบับ คือ ISO 9001 ISO 9002 และ ISO 9003 ที่ใช้เป็นมาตรฐานสำหรับการบริหารงานระบบคุณภาพ อนุกรมมาตรฐานแต่ละฉบับมีข้อกำหนดไม่เท่ากันแต่มีรายละเอียดข้อกำหนดที่เหมือนกันหรือคล้ายกันในบางข้อ องค์ที่ต้องการคัดเลือกมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพมาใช้ในองค์กรจะต้องบ่งชี้ผลิตภัณฑ์หรือบริการและลูกค้าของตนให้ชัดเจน เพื่อสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเลือกมาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพฉบับใดมาใช้ในการบริหารระบบคุณภาพขององค์กร

ลักษณะสำคัญที่ควรทราบของมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000

ระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000 เป็นระบบการบริหารงานหรือการทำงานในหน่วยงานขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพโดยไม่มีข้อจำกัดในขนาดของกิจการที่นำไปใช้ ครอบคลุมทั้งอุตสาหกรรมการผลิตและอุตสาหกรรมบริการ เป้าหมายหลักของ ISO 9000 คือให้ลูกค้าหรือผู้รับบริการได้รับการตอบสนองจากผู้ขายผลิตภัณฑ์หรือผู้ให้บริการตามที่ต้องการ ตั้งแต่ครั้งแรกที่ซื้อผลิตภัณฑ์หรือรับบริการทุกครั้งและตลอดไป ทั้งนี้เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ลักษณะสำคัญโดยสรุปของ ISO 9000 คือ

1. เป็นมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพที่นานาชาติยอมรับและใช้เป็นมาตรฐานของประเทศ
2. เป็นมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับทุกแผนกงานและทุกคนในองค์กร ต้องมีส่วนร่วม
3. เป็นมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพเพื่อทำให้ลูกค้าพึงพอใจด้วยการยึดหลักคุณภาพ มุ่งเน้นกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการที่ตอบสนองตามความต้องการของลูกค้าตั้งแต่ครั้งแรกและตลอดไป
4. เป็นมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพที่สามารถนำไปใช้ได้กับกิจกรรมทุกประเภท ทั้งด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ธุรกิจด้านการบริการ โรงพยาบาล และสถานศึกษา ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่
5. เป็นมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพที่เน้นความสำคัญของเอกสารการปฏิบัติงาน โดยนำเอาสิ่งที่มีการปฏิบัติอยู่แล้วมาจัดทำเป็นเอกสารและมีการจัดระบบเพื่อนำมาใช้งานได้สะดวก
6. เป็นระบบการบริหารงานคุณภาพที่เปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงขั้นตอนการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงาน ได้ตลอดเวลา
7. เป็นระบบการบริหารงานคุณภาพที่ระบุข้อกำหนดที่จำเป็นต้องมีในระบบคุณภาพ
8. เป็นระบบมาตรฐานสากลที่กำหนดให้มีการตรวจประเมินโดยบุคคลที่สาม เพื่อให้การรับทราบเมื่อผ่านการรับรองแล้วจะได้รับการตรวจซ้ำแบบสุ่มปีละไม่ต่ำกว่า 2 ครั้ง จนครบ 3 ปีจะต้องมีการตรวจประเมินใหม่ทั้งหมดเหมือนกับการขอรับรองครั้งแรก
9. และที่สำคัญเป็นการรับรองในระบบคุณภาพขององค์กรทั้งหมด ไม่ใช่การรับรองที่ผลิตภัณฑ์เหมือนมาตรฐานสินค้าอื่น ๆ

สาระสำคัญของมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000

สาระสำคัญของมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000 คือข้อกำหนดต่างๆ ที่เน้นให้มีการจัดทำขั้นตอนการดำเนินงานและหลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์หรือบริการเป็นไปตามความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการตั้งแต่ครั้งแรก ทุกครั้งและตลอดเวลา โดยข้อกำหนดตามมาตรฐาน ISO 9000 นั้น เป็นการนำเอาพันธกิจและภารกิจที่ได้มีการปฏิบัติอยู่แล้วมาจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยจัดทำเป็นระบบเป็นหมวดหมู่เพื่อให้สามารถนำไปใช้งานได้สะดวกและตรวจสอบได้ แล้วนำข้อบกพร่องต่างๆ มาแก้ไขปรับปรุง หรือป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, กองส่งเสริมและฝึกอบรม, 2539) ข้อกำหนดดังกล่าวประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้ (1) ความรับผิดชอบด้านการบริหาร - Management responsibility (2) ระบบคุณภาพ - Quality system (3) การทบทวนข้อตกลง - Contract review (4) การควบคุมการออกแบบ - Design control (5) การควบคุมเอกสารและข้อมูล - Document and data control (6) การจัดซื้อ - Purchasing (7) การควบคุมผลิตภัณฑ์ที่ส่งมอบโดยลูกค้า - Control of customer-supplied product (8) การชี้บ่งและการสอบกลับได้ของผลิตภัณฑ์ - Product identification and traceability (9) การควบคุมกระบวนการ - Process control (10) การตรวจสอบและการทดสอบ - Inspection and testing (11) การควบคุมเครื่องตรวจ เครื่องวัด และเครื่องทดสอบ - Control of inspection, measuring and test equipment (12) สถานะการตรวจและการทดสอบ - Inspection and test status (13) การควบคุมผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด - Control of nonconforming product (14) การปฏิบัติการแก้ไขและป้องกันปัญหา - Corrective and preventive action (15) การเคลื่อนย้าย การเก็บ การบรรจุ การรักษาสภาพ และการส่งมอบ - Handling, storage, packaging, preservation and delivery (16) การควบคุมบันทึกคุณภาพ - Control of quality records (17) การตรวจติดตามคุณภาพภายใน - Internal quality audits (18) การฝึกอบรม - Training (19) การบริการ - Servicing (20) กลวิธีทางสถิติ - Statistical technique สำหรับการขยายความหรืออธิบายความ ข้อกำหนดทั้ง 20 ข้อข้างต้นปรากฏรายละเอียดใน วีรพงษ์ เฉลิสมิทธิ์ (2541 : 49-65)

ปัจจัยพื้นฐานและขั้นตอนการเข้าสู่ระบบการบริหารงานคุณภาพ

การขาดความเข้าใจการบริหารระบบคุณภาพ โดยเฉพาะตามมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000 ถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญของหน่วยงานที่ตกลงใจจะเข้าสู่การรับรองระบบคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ควรคำนึงถึง ดังนั้นหน่วยงานที่ตกลงใจจะเข้าสู่การรับรองระบบคุณภาพจะศึกษาต้องว่ามีปัจจัยใดบ้างที่จะช่วยส่งเสริมให้การเข้าสู่ระบบคุณภาพสัมฤทธิ์ผล วีรพงษ์ เฉลิสมิทธิ์ (2541 : หน้าคำนำของผู้แปล) ระบุว่าปัจจัยพื้นฐานของระบบคุณภาพ ประกอบด้วย อุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวก (Hardware or Physical facilities) ที่จัดทำขึ้นตามระบบคุณภาพที่ดี ระบบการปฏิบัติงาน (Software or Operation system) ที่ผูกสัมพันธ์การทำงานต่างๆ เข้าเป็นระบบงานที่สอดคล้องตามข้อกำหนดของมาตรฐาน และ บุคลากรที่ได้รับการ

ฝึกอบรมและปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อต้านการบริหารงานคุณภาพ (Humanware) การขาดปัจจัยปัจจัยหนึ่งย่อมทำให้ระบบการบริหารงานคุณภาพสัมฤทธิ์ผลได้ยาก สำหรับหน่วยงานที่ต้องการเข้าสู่ระบบคุณภาพนั้นจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ (1) เจ้าของกิจการตกลงใจระบบการบริหารงานคุณภาพมาใช้ในองค์กร (2) การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000 (3) การตั้งคณะทำงาน (4) การคัดเลือกที่ปรึกษาระบบการบริหารงานคุณภาพ (5) การให้ความรู้และอบรมระบบคุณภาพแก่บุคลากรทุกฝ่ายในองค์กร (6) การจัดทำเอกสารระบบการบริหารงานคุณภาพ (7) การลงมือปฏิบัติตามเอกสารระบบการบริหารงานคุณภาพ (8) การยื่นขอตรวจประเมินเพื่อการรับรองระบบคุณภาพ (9) การดำเนินการตรวจประเมินระบบคุณภาพ (10) การได้ใบรับรองระบบคุณภาพ สำหรับขั้นตอนการขอรับการรับรองระบบคุณภาพโดยสรุปจะขอกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

ขั้นตอนการขอการรับรองระบบคุณภาพ

เมื่อหน่วยงานหรือองค์กรได้บริหารระบบคุณภาพตามมาตรฐานสากล เช่น ISO 9001 หรือ ISO 9002 หรือ ISO 9003 แล้วจึงสามารถยื่นขอการรับรองระบบคุณภาพจากองค์กรมาตรฐานระดับสากลเช่น ABS Quality Evaluation, Lloyd's Register, Bureau Veritas Quality ฯลฯ หรือสถาบันระดับชาติที่สามารถออกใบรับรองซึ่งสามารถสอบเทียบไปยังองค์กรมาตรฐานสากลดังกล่าว เช่น BSI ในประเทศอังกฤษ SIRIM ในประเทศมาเลเซีย หรือ SISIR ในประเทศสิงคโปร์ ให้เป็นผู้ออกใบรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน ISO 9000 สำหรับประเทศไทยสถาบันระดับชาติที่สามารถออกใบรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน ISO 9000 คือ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม สำหรับกระบวนการขอการรับรองระบบคุณภาพจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. กongsongserim และฝึกอบรม, 2539 : 90)

1. องค์กรยื่นคำขอการรับรองระบบคุณภาพ พร้อมข้อมูลโดยทั่วไปขององค์กรผู้ยื่นคำขอ คุณภาพและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. สมอ. จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบองค์กรที่ยื่นคำขอเป็นการเบื้องต้น
3. สมอ. ประเมินเอกสารระบบคุณภาพ กรณีที่การประเมินเอกสารปรากฏผลว่าไม่ผ่าน องค์กรที่ยื่นคำขอจะต้องปรับปรุงแก้ไขเอกสาร และสมอ. จะต้องเริ่มประเมินเอกสารใหม่ นอกจากประเมินเอกสารระบบคุณภาพแล้ว สมอ. จะตรวจประเมินระบบคุณภาพขององค์กรที่ยื่นคำขอตามสภาพที่เป็นจริง และจะสรุปรายงานเสนอคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการรับรองระบบคุณภาพ ในกรณีที่ปรากฏผลว่าการตรวจประเมินองค์กรไม่ผ่าน องค์กรที่ยื่นคำขอจะต้องปรับปรุงแก้ไขระบบคุณภาพ
4. เมื่อคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการรับรองระบบคุณภาพพิจารณาอนุมัติให้การรับรอง สมอ. จะจัดทำใบรับรองคุณภาพ และจัดทำบัญชีรายชื่อเพื่อเผยแพร่ต่อไป

โดยทั่วไปใบรับรองคุณภาพจะมีอายุ 3 ปี ในระหว่างการได้รับการรับรองระบบคุณภาพ องค์กรผู้ออกใบรับรองจะมาตรวจประเมิน ตามระยะเวลาที่กำหนด เช่น ทุก ๆ 6 เดือน โดยองค์กร ที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจประเมิน

ประโยชน์

การนำมาตรฐานระบบบริหารคุณภาพ ISO 9000 มาใช้ในการบริหารระบบคุณภาพของ องค์กรมีมากมาย กล่าวคือ สามารถพัฒนาบุคลากร พัฒนาองค์กร และเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพ ในการบริหารภายในองค์กร สามารถลดค่าใช้จ่ายและต้นทุนในการผลิต ตลอดจนความสูญเสีย ต่างๆ อันเกิดจากการผลิต ทั้งนี้เพราะมาตรฐานระบบบริหารคุณภาพ ISO 9000 สร้างจิตสำนึก ในการทำงานให้กับพนักงาน มีการทำงานที่มีระบบ มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน สามารถควบคุมและ ตรวจสอบได้ง่ายขึ้น และที่สำคัญคือ สามารถเพิ่มผลผลิตและสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อองค์กร นับเป็น การประกาศเกียรติคุณอีกทางหนึ่งด้วย

ห้องสมุดกับมาตรฐาน ISO 9000

ห้องสมุดเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษาทุกระดับโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาในระดับอุดมศึกษาซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้นักศึกษา รู้จักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นในด้านการสร้างองค์ความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ด้านการเรียนการสอน การพัฒนาด้านวิชาการ และการพัฒนาสังคม นอกจากนี้ ห้องสมุดยังเป็นองค์ประกอบสำคัญในการรับรองวิทยฐานะของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา อีกด้วย ดังคำกล่าวที่ว่าคุณภาพของห้องสมุดจะเป็นตัวชี้วัดคุณภาพทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ ดังนั้นหากห้องสมุดดำเนินงานบริการที่มีคุณภาพ ตอบสนองต่อภารกิจของมหาวิทยาลัย ผู้ใช้บริการ ห้องสมุดซึ่งหมายถึงอาจารย์ นักศึกษา นักวิจัย และบุคลากรฝ่ายสนับสนุนได้รับบริการที่ดี ตั้งแต่ ครั้งแรกที่ติดต่อขอรับบริการและครั้งต่อ ๆ มา ก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจมาใช้บริการเพื่อร่วมกัน ประกอบภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย พันธกิจของมหาวิทยาลัยก็จะลุล่วงด้วยดี

จากการที่มีโอกาสเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร "ISO 9000 Auditor/Lead Auditor Training Course" ระหว่างวันที่ 30 พฤศจิกายน - 4 ธันวาคม 2541 ศูนย์พัฒนา อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นผู้จัด โดย IQCS Certification รับดำเนินการจัดหลักสูตรซึ่งเป็นหลักสูตรที่ผ่านการรับรองจากสถาบัน รับจดทะเบียนผู้ตรวจสอบระบบคุณภาพระดับนานาชาติ (International Register for Certified Auditor - UK) และในฐานะที่เป็นผู้สอนสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ทำให้ ผู้เรียบเรียงเกิดความสนใจและต้องการศึกษาแนวทางการนำมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000 มาใช้ในการดำเนินงานห้องสมุด เมื่อศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีห้องสมุดหลาย แห่งในต่างประเทศที่ใช้มาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000 ขณะที่เรื่องนี้มีการพูด ถึงกันบ้างแต่ไม่มากนักในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ถึงแม้ว่าตามความเป็นจริง

ห้องสมุดเหล่านั้นต่างให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของผู้ใช้ การให้บริการที่มีคุณภาพ และการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างเต็มที่ที่ไม่มีข้อจำกัดใดๆ เพียงแต่ไม่ได้รับรู้เท่านั้นว่าได้ยึดมาตรฐาน ISO 9000 เป็นแนวทางในการบริหารระบบคุณภาพ ดังนั้น ในบทความต่อไปผู้เรียบเรียงจะขอแนะนำเสนอเรื่องการนำมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000 มาใช้ในงานห้องสมุด

□□□□□

เอกสารอ้างอิง

- วรภัทร์ ภูเจริญ. (2539). คู่มืออธิบายข้อกำหนด ISO 9001. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- _____. (2539). ISO 9000 กับการปรับปรุงบริการภาครัฐ. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการไทย.
- วิเชียร พาชยมัย. (2538). “ขอการรับรองมาตรฐานระบบคุณภาพที่ไหนดี,” *For Quality*. 2 (พฤษภาคม-มิถุนายน), 37-41.
- วีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. (2541). คู่มือพัฒนาระบบคุณภาพสู่มาตรฐาน ISO 9002. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ผู้จัดการ.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2539). “นโยบายและแนวคิดในการบริหารคุณภาพ,” *อนุสารไม้อัดบางนา*. 25 (มกราคม-กุมภาพันธ์), 5-14.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. กองส่งเสริมและฝึกอบรม. (2539). “ระบบคุณภาพมอก.- ISO 9000,” *ฉลาดบริโภคน*. 21 (มกราคม-ธันวาคม), 85-91.
- IQCS Certification. [1998]. *Quality Management System : Assessment to ISO 9000 : 1994 Series*. Singapore : IQCS.